

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „.—

Negyedévre 2 „.—

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A leopoldstadti választáshoz. — A szegedi akcióhoz. (A zentai, orosházi és mátészalkai zsidó hitközségek nyilatkozata.) — A kultuszminiszter a szemináriumban. — Az orientálisták kongresszusáról. — A botrányos válsági esethez. — Zsidó-e, avagy izraelita? — Nefta. Elbeszélés a zsidó népeletből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hírek. — A kigyó-kultusz Judaeában. Tanulmány. — Hirdetések.

A leopoldstadti választáshoz.

Az a páratlan kedélyesség, mely egykor az osztrák fővárosban uralkodott s melynek híre elhatolt a világ minden tájára, elsúlyed, elmerült a felekezeti gyűlölködés, a nemzetiségi izgatások, a pártok viszálykodásának posványában, melynek szennyes, zavaros vizében előszeretettel halászgatnak azok a sötét existenciák, melyek a gyűlölködést okozzák, az izgatásokat vezérlik, a viszálykodást szítják.

Theodora császárazszonynak nem kell a fejedelmi palota tündöklő ragyogása, és a csapszékek füledt levegőjében, durva borgözös teherhordó karjaiban keresi élvezetét, az élet gyönyöreit: Vindobona urhölgy faképnél hagyja régi, előkelő udvarlóit, — a szabadelvűség, szabadság, egyenlőség s testvériség, egyetértés, béksesség s jólét nem kedvére valók; karjaiba veti magát a rombolás molochjának, nem törődve vele, hogy az a tűz, mely a bálvány fertelmes testében ég, elemészti jó hírnevét, elhamvasztja boldogságát, tönkre teszi egész valóját, egész létét.

Hogy mily mértékben hanyatlott Bécs erkölcsi életének színvonala, az sohasem tűnt fel annyira, mint most, a leopoldstadti választás alkalmával.

A bécsi lapok, melyek a kedvezőtlen körülmények dacára is szószólói maradtak a liberalizmusnak, ujjongva emlegetik, hogy lám, mégsem

győzött az a Schneider, ki obskurus, semmiházi ember létére elég vakmérő volt, hogy mint a fenkölt szellemű s nagy tudományú Suess ellenjelöltje lépjen sorompóba; lám mégis csak Suessé a diadal.

Mintha bizony Goliáth hada örülhetett volna, ha az óriás lebirkozta volna igénytelen ellenfelét, kit jóformán ember számába sem vett a hatalmas bajvivó.

Akárhogy nézzük is a dolgot, Suess pártjának győzelme nagyon hasonlít Pyrrhus megnyert ütközetéhez, mely felért egy jókora kudarczczal.

A Leopoldstadt székhelye Bécs intelligenciájának, tömegesen laknak benne a diplomás emberek; az is tény, hogy lakói közt sok a zsidó; ha ily körülmények mellett is aggódva kellett nézni a választás elébe; ha ily viszonyok közt is a hírhedt mechanikus kilencszáz s a szintén antiszemita Pabst négyszáz szavazatra tehettek szert, csupán azért, mert jól győzték az „üsd a zsidót“ kiáltást; ez olyan állapot, mely nagyon is rávall arra, hogy Bécs társadalmát megmételtyezték, hogy az osztrák főváros oly rákbajban szenved, mely radikális műtétet igényel, mert különben ellepi az egész testet és meglehet, gyógyíthatlaná lesz.

Hol késnek az „egyetlen“ császárváros betegségének orvosai?

A kormányon oly emberek ülnek, kik részben nagy urak és jobban szeretik nyugalmukat,

semhoggy megzavartatnák magukat, részben kuruzslók és csak növelik a bajt, részben pedig maguk is rabjai a kórnak, melyet gyógyítani kellene; a községtanácsban oly individuumok garázdálkodnak, kik azt állítják, hogy a mostani állapot a legegészségesebb, és még elismerést keresnek, a miért előidéztek; a társadalom egészségesebb elemei nem elég erősek arra, hogy a maguk tehetségéből segítsenek, s csak annyit tehet a beteg társadalom, hogy a rendelkezésére álló sajtóban, itt ott gyűléseken is, jajgat, sóhajtozik és orvoslásért könyörög.

Ez az orvoslás pedig már ugyancsak idején lenne.

A csak nem rég virágzó Bécsnek, mely folytonosan felfelé haladt az ipar és kereskedelem, a művelődés, a tudomány lajtorjáján, attól kell rettegnie, hogy sisyphusi munkát végzett; mert a nagynehezen elért magaslatról rohamosan kezd alázuhanni.

És ezt nem tagadhatja senki sem, mert azok a hivatalos adatok, melyek Z a p f dr. ipar és kereskedelmi kamarai titkárnak a napokban megjelent emlékiratának hatszáz lapját töltik meg, ékesszólóan bizonyítják, hogy Alsó-Ausztria iszonyúan megsínyli az antiszemitizmust, melynek grasszálása óta a haladás megszűnt, és beállott a gyors hanyatlás.

Nincs ezen mit csodálkoznunk, ha tekintetbe vesszük, hogy egy S l a m a nevű egyén, ki az antiszemiták jóvoltából községtanácsos, a napokban nyilvános népgyűlésen így dörgötr halgatói felé:

— Azelőtt harminczhárom segéddel dolgoztam, most pedig csak hármatot tartok, de nem kell nekem egy segéd sem, és inkább járok a korcsmába és iszom jóféle ideit, semhoggy zsidók számára dolgozzam.

És hoggyha az ily emberek intézik Bécs sorsát, ha ily példákat követnek az iparosok, természetes dolog, ha a kamara kétségbeesetten hangoztatja jelentésében, hogy Bécs ipara elenyészik, ha a mostani viszonyok még csak néhány évig is uralkodnak.

Rámutat a jelentés a belpolitikai állapotok kedvezőtlen voltára, a tőkepénznek elijesztésére, a reakciós szellemre, melynek bérítő hatása

óriási veszedelmet rejt magában Bécsre, az osztrákok szemefényére nézve.

Bőrparosok, kárpitások, rézöntők butor- és műasztalosok, gombkészítők paszomántosok, esztergályosok, órák, zongorakészítők, lakatosok, bádogosok, és megannyi iparosok üzlete pang. A mesterek egymaguk dolgoznak, ha ugyan akad némi megrendelés, a segédeknek épenséggel nincs foglalkozásuk.

Kimutatja a jelentés, hogy az építési iparra, a pénz- és hitelintézeti, a biztosítási üzletre, és a legtöbb közhasznú vállalatra rossz idők járnak, melyek a tönk felé viszik az azelőtt élénk forgalmat.

Ezek az adatok azonban nem javítják meg Slama urat és elvtársait, kik semmivel sem törődnek, csak azzal a nagy kérdéssel, hogy felakasztani, vagy letejezni kellene-e a zsidókat.

Fájdalmas irigykedéssel tekintenek a jobb-érzelműek Budapestre, a mi imádott fővárosunkra, mely a sokat emlegetett amerikai gyorsaságot is megszegyenítő rohamléptekkel halad előre, hogy elnyerje az elsőséget, melylyel a monarchiában eddig Bécs dicsekedhetett. És bizony örömmel mondhatjuk, hogy ha itt-ott volna is ok panaszra, annyi kétségtelen, hogy nincs Budapestnek oly városrésze, melyben Suesshez hasonló férfiúval szemben százával nyerne szavazatokat a Schneider-fajta jelölt.

Prága városa is felkölti a bécsiek irigységét és pedig azonos okból, mert a csehek metropolisa szintén emelkedik, szintén virágzik, lakossága elégült, és büszkeséggel tekintheti a város haladását.

De mások is a viszonyok Csehországban, mint Alsó-Ausztriában, s főleg fővárosában. A nemzetiségi pártharcok oly mederben folynak, melyben nem mossák alá a tudomány s művészet, az ipar és kereskedelem érdekeit, a felekezeti gyűlölködés nem vesz erőt a cseheken, kik tárt karokkal fogadnak mindenkit, a ki bajvivója kedvencz eszméiknek.

Hiszen éppen mostanában alig van név, melyet gyakrabban és nagyobb tisztelettel említene, mint *Zucker* prágai egyetemi tanárét, ki a napokban mondta el ó-cseh irányzatu programbeszédét *chotieborzi* választói előtt.

Oly ékesszólással, oly kiváló elmeélel fejtegette a csehek követeléseit és igényeit, anynyira elragadta a hallgatóságot kedvencz álmaik ecsetelésével és az álmok indokolt voltának bizonyítgatásával, hogy valósággal rajongva tűntettek mellette, és leirhatatlan lelkesedéssel ünnepezték, mint az ó cseh eszmék előharczosát.

Nem czélunk, hogy latolgtatjuk, helyesek-e Zucker elvei, nincsenek-e ellentétben hazánk érdekeivel, helyeselhetjük-e azt, hogy a király megkoronáztassa magát Csehország uralkodójává; csak ráutalunk, hogy a csehek mennyire méltatják azt, ki értük küzd, értük tesz, ír és beszél.

Maga Rieger László, a cseh Deák, jelent meg *Chotieborzban*, hogy részt vegyen a gyűlésben, maga Rieger emelt szót, hogy honfitársai folytonos éljenzése között méltassa Zucker érdemeit.

— Zucker dr. képviselő, így fejezé be beszédét, zsidó; én uraim, ebben a körülményben nem látok akadályt arra nézve, hogy legnagyobb bizalommal viseltessenek iránta, a minthogy nincs is igazán felvilágosodott ember, ki akadályt láthatna benne. Én, és ebben bizonyára, egyvéleményben vannak velem, őszinte akaratom, tetteik és érdemeik szerint itélem meg az embereket. És ez itéletem előtt képviselőjük teljes férfiként áll, és adja Isten, hogy még számos ily zsidó származásu képviselőt nevezhessünk magunkénak.

A gyűlés természetesen bizalmat szavazott Riegernek és a zsidó Zuckernak.....

A bécsi antiszemita pedig kigyót békát kiáltanak nem csak a zsidókra, nemcsak a zsidóbarátokra, hanem mindenkire, a ki nem üldözi ép oly vad fanatizmussal a zsidókat, mint a hogy ők teszik a császárváros megmérhetetlen kárára, a civilizáció szégyenére.....

Ma nyílik meg Bécsben az új népszínház. »Folt a becsületen« czime az ez alkalommal bemutatandó színműnek. A hősnőt, kinek becsületén van a folt, természetesen tisztára mossák.

Vindobona! okulj meg valahára, távolítsd el végre azt a foltot, azt az iszonyúan szennyes foltot, melyet azok ejtettek rajtad, kik veszteden fáradsz; mosd tisztára pa-

lástodat, mely már nem védi meg gyermekeidet egyaránt, mert másnak fattyui tépdésik; hagyd el a romlás utját, és térj vissza a jólét, a boldogság, ösvényére, és ha visszatartanak a romlás aljas szolgálói, hívd segítségül a liberalizmust, mely visszaadja majd üdvödet, és eltávolítja a foltot, mely becsületeden éktelenkedik.

r.

A szegedi akcióhoz.

A zentai orthodox hitközség, Reich Ignácznak általunk is közzétett manifestuma ellenére, következőket írt a szegedi hitközségnek:

Tekintetes Dr. Rósa Izsó mint az izraelita hitközség elnökének Szegeden.

A zentai izr. hitközség képviselőtestülete le-tárgyalván a szegedi hitközség köriratát, melynek Dr. Spitzer Mór hitközségi ügyész által történt behatoló méltatása után és visszautasíthatlan indokokkal támogatott javaslatára szótöbbséggel határozott:

A zentai izr. hitközség örömmel veszi tudomásul a szegedi hitközség köriratát, egész terjedelmében magáévá teszi annak tartalmát s ebben csatlakozik a szegedi hitközség által inicziált országos mozgalomhoz.

Együttal kívánja, hogy a mennyei atya áldása kísérje utjain e köriratot, s a legszebb siker koronázza a szegedi hitközség, hitfelekezetünk méltóságát, anyagi és erkölcsi boldogságunkat emelni célzó önzetlen, őszinte és igaz törekvését.

Miről is további cselekvési szabadságunk fenntartása mellett tek. Czimed kivonatilag értesítettik.

Kelt a hitk. képviselőtének 1889 jun. hó 19 én tartott üléséből:

Berger Emil
hitk. titkár.

Deutsch Lajos
hitk. elnök.

*

A zsidó hitközség tek. Elnökségének

Szegeden.

Tisztelettel értesitem tek. Czimedet, hogy hitközségünk képviselő testülete a f. évi augusztus hó 27-én tartott gyűlésében egyhangulag elhatározta, miszerint az Orsz. Irodához 141/89. sz. a. intézett felirathoz s az abbankifejezetekhez csatlakozik. Az Orsz. Iroda tek. Elnöksége szintén lett erről értesítve.

Kelt Orosházán, 1889 szept. 3.

Teljes tisztelettel

Bérczi Fülöp, hitk. jegyző.

*

Az izraelita hitközség érdemes előjáróságának

Szegeden.

Van szerencsénk az érdemes előjáróságnak a hozzánk 141-889 sz. alatt küldött átiratára az alábbi jegyzőkönyvi kivonatot megküldeni.

Kivonat

a máté-szalkai zsidó hitközség képviselő testületének 889 aug. 18-án tartott ülési jegyzőkönyvéből:

Az országos irodának 14334. sz. alatt kelt körlevele folytán hitközségünk képvisellete fentti szám alatti tárgyban gyűlést tartván, a szegedi hitközségnek az országos irodához 141-889 sz. alatt intézett felterjesztését pártolja. Ezen határozat úgy az országos irodával, mint a szegedi zsidó hitközséggel közölni határozott. Midőn czimnek ezt megküldeni van szerencsénk.

Hitrokoni üdvözlettel maradtunk:

Kelt Máté-Szalkán, 1889. aug. 29-én.

Forsch Herman szalkai *Schwartz Jakab*
jegyző. * elnök.

A szegedi akcióhoz eddig a következő **43**

hitközség jelentette be hozzájárulását:

1. Baja	23. Nagy-Zombor
2. Csepreg	24. Nyitra
3. Dunapataj	25. Orosháza
4. Eger	26. Pancsova
5. Esztergom	27. Pécs
6. Facset	28. Pécska
7. Felső Hahót	29. Petrozsény
8. Fehértemplom	30. Poprád
9. Gödöllő	31. Pozsony
10. Gyoma	32. Szabadka
11. Gyöngyös	33. Szászváros
12. Gyulafehérvár	34. Szeps
13. Hatvan	35. Szigetvár
14. Jászárokszállás	36. Szirák
15. Kaposvár	37. Szolnok
16. Kecskemét	38. Torna
17. Körmend	39. Török Szt. Miklós
18. Mátészalka	40. Trencsén
19. Mezőberény	41. Vágbesztercze
20. Mohács	42. Versecz
21. Moholy	43. Zenta
22. Nagy Vázsony	

A kultuszminiszter a szemináriumban.

A vallás és közoktatásügyi miniszternek az országos rabbiképző intézetben e hó 9-én történt látogatásában, különösen jólesett, hogy a gróf-miniszter helyénvalónak tartotta, hogy Dr. Kohn Sámuel, a magas látogató fogadására a szemináriumba sietett bizottsági tagok szónoka előtt mintegy igazolja magát, hogy minisztersége óta csak most juthatott hozzá, hogy a szemináriumot meglátogassa. A sok fitymálás és mellőzés után jól esik a becsülés e szép jele. A miniszter különben egész látogatása alatt ennek adott kifejezést és kiváltképen ezért igaz hálával tartozunk neki.

A miniszter kíséretében megjelentek Berzeviczy Albert államtitkár, Gömör, Klamarik és Apt miniszteri tanácsosok és Verédy fővárosi tanfelügyelő. Az előcsarnokban Dr. Kohn Sámuel rabbi, Schweiger Márton és Dr. Simon József, a vezérlő bizottság fejei, továbbá Bloch Móze s rabbi, Dr. Kaufmann Dávid és Dr. Bacher Vilmos a szeminárium felső tanfolyamának és Dr. Bánóczy, Dr. Bein, Dr. Sill, Dr. Bloch és Dr. Blau az alsó tanfolyam tanárai várták a magas vendéget, kinek Dr. Kohn Sámuel szép szavakban köszönte meg a kitüntetést, melyben az intézetet látogatásával részesíti. Legyen szabad — szólt — ez intézetet, a magyar zsidóság e tudományos templomát, mely mindnyájunk szívének oly kimondhatatlanul drága, az intézetet, melynek szellemi megteremtője boldogemlékü Eötvös József báró és létrehozója boldogult Tréfort Ágost volt, nagymélságodnak is kegyébe és oltalmába ajánlanunk; vajha megnyerné nagyméltóságod magas megelégedését, mi mindnyájunk leghőbb óhaját képezi. Isten hozta Nagyméltóságodat!

A miniszter megköszönte a szives fogadtatást, biztosította az urakat, hogy az országos rabbiképző intézet, mely tudomása szerint minden tekintetben feladata magaslatán áll, élénk rokonszenvének és érdeklődésének tárgya. Csak azt kell sajnálnom — folytatá, — hogy látogatásommal oly soká kellett késnem. Szivesen és örömmel tettem volna ezt még a múlt évben, mit meg is ígértem, midőn szerencsém volt fogadni önöket, de alig küzdöttem le miniszterségemben a kezdet nehézségét, következtek a parlamentáris viharok napjai, úgy hogy látogatásomat el kellett odáznom. Annál inkább siettem most, hogy e kiváló intézetet mindjárt az iskolaév kezdetén felkeressem. E szivélyes szavakat hangos »éljenek«-ek követték, mire a kitünő vendégek körutjokat az intézetben megkezdték. Mindenekelőtt a házi templomot tekintették meg. „Fel a kalappal, uraim!“ szólt a miniszter kíséretéhez, midőn a templom küszöbére léptek, honnan a kised, de csinos imaházat egy néhány perczig szemügyre vették. Ezután az egyes osztályokat látogatták meg, hol tanár és tanulók együtt voltak. A

tanárok jelentést tettek az osztályokról, mire az előadás a miniszter kívánságára felvétellett. Sill tanár osztályában (latin nyelv) Csáky gróf néhány kérdést intézett egyes tanulókhöz, mire meglepetésének adott kifejezést, hogy már az iskolaév kezdetén oly szabatosan fordítanak. A természettani szertárban a miniszter több új szer használatát magyaráztatta meg magának Dr. Bein, a mathesis tanára által, mire a szertár rendje és gazdagsága fölött meglepedésének adott kifejezést. Dr. Blau (talmud) osztályában a miniszter mosolyogva jegyezte meg: Ugy tanít már mint egy régi tanár, pedig csak e napokban irtam alá kineveztetését.

A könyvtárban a miniszter félóráig időzött, nagy érdeklődéssel szemlélve a sok ritka kéziratot és régi könyveket. Dr. Kohn Sámuel itt Dr. Kaufmann Dávid tudós tanárunkat, a gazdag könyvtár vezetőjét azzal a megjegyzéssel mutatta be ő excellenciájának, hogy külföldi, és hogy mikor idejött, egy árva szót sem tudott magyarul, de 3 évvel később már hazánk nyelvén tartotta előadásait. — „Bravó, bravó! — szolt nekimelegedve a miniszter, — *ez szép, ez nagyon szép, ez a helyes, így is kell ennek lennie.*“

Dr. Berzeviczy államtitkár a falonfüggő két arczképre mutatva, azt kérdezte Dr. Kaufmantól: Ki ez a két kifejezésteljes gyönyörű bölcsészfé? — Az egyik Zunz Lipóté, méltóságos uram, szolt a kérdezett, az újabb zsidó tudomány megteremtőjé, a másik Brüll Sámuel Löwé, a pesti rabbiság elnökéé, ki a hazai zsidóság egyik legkiválóbb talmudtudósa.

A miniszter látogatása alatt többször adott kifejezést meglepedésének a látottak és hallottak fölött. A könyvtár termében ezt újból hangsúlyozta, kijelentvén, hogy a *való felülmúlja a legjobb híreket, miket a szeminárium fölől hallott.* Távozása előtt Bloch Mózes rabbi, a felsőbb tanfolyam ősz talmudtanára és a szeminárium igazgatója bocsánatot kért a minisztertől, hogy — miután fehér volt már a haja midőn 12 évvel ezelőtt a Lajtán tulról Magyarországra jött — magyarul meg nem tanult és ő excellenciájának német nyelven fejezi ki, a mi kifejezhetetlen: forró köszönetét, hogy az intézetet látogatásával kitüntette, emelte. Fogadja, kegyelmes uram, oltalmába eme szentélyünket és mi fogadást teszünk nméltóságod előtt, hogy, mint eddig is, legszentebb törekvésünk lesz, hogy vallásosságot, hazaszeretetet és felvilágosodást terjesszünk.

Ő excellenciája az aggastyán eme szivből jött szavaira meghatottan válaszolt. Köszönetet mondok, (szolt szintén németül) főtitzeltelendőséged e szép szavaiért és biztosítom, hogy bennem abban a magasztos törekvésben, hogy a vallásosságot, hazafisággal és mivelődéssel párosulva terjessze, őszinte szövetségést fog találni.

A miniszter kíséretével innen az első emeleten elhelyezett országos tanítóképző intézetbe ment át hol szintén mindent legnagyobb meglepedésére talált. A nagyrajzteremben Major J. Gyula, énektanár a teljes férfi karral a magas vendégek tiszteletére elénekeltette az általa megzenésített Kiss Józsefnek: „A te sátraid“ (mah tóvu) kezdetű gyönyörű költeményt, mi fölött a magas vendégek tetszésüket meleg elismerő szavakban fejezték ki.

A rabbiképző intézetnek ezidőszertint 120, (a felsőbb tanfolyamnak 45) a tanítóképző intézetnek 96 növendéke van.

Az orientálisták kongressusáról

a magyar kormány képviselője, dr. Goldziher Ignác küldi a szebbnél szebb tudósításokat a »Pester Lloyd« számára, melyeken épülhetünk, gyarapíthatjuk ismereteinket, egyről azonban nincsen benne szó: Dr. Goldziherről. Lapunk mult heti számában eme kiváló tudósunkról közölt néhány vonás megérthetővé teszi ezt olvasóink előtt. Szerénysége már a »nem illik«-be vág és meg vagyok győződve, hogy ha tudta volna, hogy a kongressuson őt éri a ritka kitüntetés, dehogy vállalkozott volna tudósítások írására.

A mi tehát bennünket legjobban érdekel, arról nincsen szó Goldziher tudósításában, más hazai lap pedig, mint a »Pester Lloyd« a congressusról hirt nem ad. Más-hová kellett hát fordulnunk tudósításért, hol — fogadja itt derék forrásunk köszönetünket — a következő értesítést vettük Goldziherünk kitüntetését illetőleg:

II. Oszkár, svéd király, ki maga is tudós és költő, két tárgyra irt ki pályadíjat: az arabok mivelődési történetére Mohamed fellépése előtt és összehasonlító szemita nyelvekről irt műre.

A felszólításra többen küldtek be pályaműveket, melyeknek azonban az erre kiküldött és európai híru tudósokból álló bizottság a díjat oda nem ítélhette. Beküldtek mások is műveket, de azzal a kikötéssel, hogy azok *pályázóknak ne tekintessenek.* Ezek közt volt Goldziher és a nagyhirü strassburgi Noeldeke is. A király már most a bizottsághoz azt a kérdést intézte, nem hogy mely műveknek ítéli oda a díjat, hanem, hogy melyeket találja a legkiválóbbaknak? A bizottság erre egyhangulag dr. Goldziher kultur-történelmi és Noeldeke philologikus művét jelentette ki oly magaslaton állóknak, hogy az egész tudományos világ beesületére és büszkeségére válnak. A király erre a készen tartott 1600—1600 korona sulyu két arany érdemjelre a nevezett két tudós nevét és művét vésette és ünnepélyes összülésen Landberg Caro gróf által átnyújtatta a kitüntetteknek.

A beszédet, melyet Landberg gróf ez alkalommal dr. Goldziherhez intézett, Müller Miksa, a hirneves oxfordi tanár ismerteti a »Pester Lloyd«-ban. Az emlékezetes beszéd így hangzott:

„Tizenhét évvel ezelőtt Damaskusban egy fiatal magyarországi tudóssal találkoztam, a ki kitőnően beszélt arabul; a bazároknak, a boltokban, a kávéházakban, mindenütt láthattam. Mint kedvenc tanítványa a fájdalommal nélkülözött Ghekh lipcsei tanárnak, méltó volt mesteréhez és új látköröket nyitott az izlam nyelvét, irodalmát és vallását illetőleg. El volt ragadtatva az arab nyelvtől, melyben rendkívül jártas volt, mélyebbre hatolt az izlam titkaiba, mint bárki más, de azért ritka szerénysége valóban feltűnő volt. A budapesti Hollóutczában levő csendes otthonából mesterművet mestermű után küldött nekünk. Csak nemrég tett közzé egy munkát a praeizlamita arabokról, mely ép oly eredeti, mint a mily jól van megírva. A tudomány e férfának, az arab disciplinák mesterének ítélte oda ő felsége a második aranyérmet. Uraim! mindnyájan ismerik többé-kevésbé Goldziher ur életét, állását; tudják, hogy sohasem fordulnak tudományához, anélkül, hogy szinarany leletekre ne akadnának. Nyílt, barátságos jelleme, jóakaratu kritikája nemesak magyar hazájában szerzett neki valódi barátokat, hanem minden országban, hol tisztelik a tudományt. Felkérem Goldziher urat, hogy lépjen elő, és ő felsége kezéből vegye át a jutalmat, melyet neki megítéltek.“

Lapunk egy barátja azt az érdekes tényt közl velünk, hogy Dr. Goldziher a keleten 4 évig lakott és buvázkodott együtt Landberg gróffal, a nélkül, hogy kollegája társadalmi állásáról fogalma lett volna, és a nélkül — és ez jellemző a tudós grófra nézve is — hogy Landberg rangját egy szóval is sejtette volna társával. Csak mikor Landberg a Bécsben tartott orientálisták kongresszusán, hol egy művével feltűnést keltett, hallotta, hogy hajdani társát mindenki grófnak szólítja, tudta meg, hogy jóbarátja Svédország egyik minden tekintetben legkimagaslóbb arisztokratája.

Az értekezleten, mint a fennemlített tudósításokból értesülünk, hazánkból hatan nyújtották be műveiket a kongresszusnak, kik közül *hármán* hitrokonaink. Még pedig: Klein Gottlieb, jelenleg stockholmi rabbi, Dr. Schreiner Márton, a keleti tudományokban jeles csurgói rabbi, és Dr. Leitner (a kalkuttai tanár?) Bizonyos Dr. Goldziher művéről a nevezett tudósítás mit sem hallott.

Felekezetünk különben is oly kiváló férfiak által van képviselve e nagy jelentőségű kongresszuson, hogy becsületérválnék akármelyik nagy kulturnemzetnek

is. Nem említjük csak a nagy Jules Oppertet, kit az egész kongresszus a csodálattal határos tisztelettel vesz körül és a nem kevésbé nagy ellenségét a híres „kis Halévyt“.

A pesti zsidó nagyhitközség — mint értesülünk — méltó fogadtatásban fogja részesíteni az egész magyar hazára dicsőséget árasztott, tudós titkárát.

*

A „Pester Lloyd“ f. hó 14-iki számának stockholmi távirata szerint a svéd király Dr. Goldzihernek az I. osztályú Vasarendet adományozta.

A botrányos válási esethez.

Halas Simon, ercsii rabbitól terjedelmes nyilatkozatot vettünk, melyben a tisztelendő ur elismeri, hogy hibázott, midőn oly fölötte kényes ügyhöz, mint a minő a get al j'de s'luach (küldött által kézbesítendő válólevél) egyáltalán hozzányult, sajnálja azt is, hogy könnyen hitelt adott azoknak, kik mint a válólevél elkészítéséhez feljogosított bíróság (bészdin) adták ki magukat, holott utána kellett volna járnia annak, hogy teljesen megbízható és *minden tekintetben* hitelt érdemlő férfiak-e azok. Másrészt azonban tagadja az albertyi-irszai rabbinak ellene emelt ama vádját, (I. lapunk mult heti számát), mintha ő (az ercsii rabbi) az itt Budapesten készített és Erzsire kiküldött válólevelet egymaga, bészdin nélkül Deutsch Reginának átadta volna. A rabbi, Löwinger György (a pesti válólevél szerzőinek feje), Spitzer J. B. (vaáli rabbi-helyettes) és Groszmann Sámuel (a férj állítólagos küldötte és a válólevél megírója) megalakultak törvényszékeknek, és így adták át az asszonynak a válólevelet Mózes és Izrael törvényének megfelelőleg.

Megbizta-e Groszmann Sámuel tényleg a férj azzal, hogy nejeinek válólevelet írjon, abban az ercsii rabbi most már kételkedik ugyan, akkor azonban hitte. A fehér szakállu, tisztos kinézésű Löwinger György, ki magát mint volt mezőturi rabbi mutatta be Ercsi fiatal rabbijának, mely utóbbinak kiváltképen azzal imponált, hogy felmutatott neki egy rabbidiplomát a híres rabbi Meir Astól, továbbá Kümmelheim Náthán, Groszmann Sámuel és Löwinger Májer, kik a pesti zsidó hitközségnél alkalmazott metszők és felügyelőknek mondták magukat, nyilatkozatot adtak át az ercsii rabbinak, melyben bizonyítják, hogy mind a négyen künn jártak Czegléden, hol Deutsch Mózes, fiának, Salomonnak egy felhatalmazását adott át nekik, (maga Deutsch Salomon éveken át mint nagy beteg egy németországi fürdőben időzött) melyben annak rendje és módja szerint megbizta Groszmann Sámuel, hogy írjon az ő (Deutsch Salomon) neje számára egy válólevelet és adja azt át neki férje nevében. Az ercsii rabbi e négy embernek és irott nyilatkozatuknak hitelt adott*) és a

*) Az ercsii rabbinak tudnia kell, hogy a férj küldöttet nevében való válólevél átadására csak *elismert bészdin előtt* bizhat

válási aktust — mint fenn említve volt — egy megalakult bészdin végrehajtotta. A rabbi nem tehette fel — hangzik nyilatkozata — hogy az említett 4 férfiú és az általa igenis ismert dr. Décsi és Várnai, az elvászandó asszony sógorai Budapestről, kik a válási aktushoz szintén kimentek Ercsire, *hamisitott felhatalmazás alapján* akarják nála a válást eszközölni.***) Ercsi rabbija különben kijelenti, hogy ha Deutsch Salomon minden kétséget kizáró módon bebizonyítja, hogy ő Groszmann Sámuelnek felhatalmazást nem adott, nyilvánosan kihirdeti, hogy az általa eszközölt válási aktus *semmit*, és hogy az elvált és később Gelb Jánoshoz nőül ment asszony *még most is Deutsch Salomonnak a felesége.****)

Az ercsii rabbi aztán élesen polemizál az alberti-irsaí rabbi cikke ellen. Bizonyítja — és ebben ő neki van igaza — hogy küldött által (get al j'dé s'luach) nem csak az Oczeánon tulról, vagy messze vidékről, de szomszéd városból is lehet válólevelet küldeni, (*Even Haezer* 141 és 142); az az eljárás pedig, — és ebben is az ercsii rabbinak van igaza — melyet az alberti-irsaí rabbi ráolvas, nagyatyja, rabbi Juda Aszód reszponsumából, csak póstán küldött válólevélre (get al j'dé bédór) alkalmazható, de főképen igaza van az ercsii rabbinak abban, hogy rabbi részéről cseppet sincs helyén szemrehányást tenni valakinek azért, mert valaha „előimádkozó sakter“ volt. A rabbi szemében legalább a szent foglalkozás senkire szégyen nem lehet, annál is inkább, mert van akárhány »sakter,« kik rabbijaikat tizszer is kiforgatják talmudikus és zsidó theologikus tudományaikból. Különben kijelenti, hogy soha sem sakter, sem előimádkozó nem volt. Mihelyt megszerezte a pozsonyi és a dunaszerdahelyi rabbiktól a képesítőt (hattara), rabbija lett a budai (ujlaki) orthodox zsidó községnek, hol 3 évig működött, míg az ercsii (kongressusi) zsidó hitközség meg nem választotta papjának. Igaza lehet az ercsii rabbinak még sok másban is, csak abban az egyben nem — esetünkben pedig ez a fődolog — hogy hallatlan könnyelműséggel járt el egy fölötte kényes ügyben, hogy tultette magát fontos szabványokon egy válólevél kézbesítésénél, miáltal botrányos bonyodalmak támadtak, melyek kimondhatatlan kárára vannak a vallásos ritusnak és csorbát ejtenek a rabbinusi tekintélyen.

*

meg, és hogy a küldöttnek hitelt csak akkor szabad adni, ha mellette a *bészdin bizonyít*, melynek ismernie kell a férj irását. Mindez itt nem történt.

***) A szerkesztőségünkben járt rabbihoz intézett ama kérdésünkre, hogy ha Löwinger, mint állítja, nem is ismerte, de fel kellett volna tűnnie, hogy Budapestről ő hozzá jönnek válást eszközölni? azzal válaszolt, hogy az érdekeltek azzal az ürügygyel éltek, hogy Ercsire azért jöttek, mert kerülni akartak minden feltűnést.

***) Ennek következménye okvetetlenül az volna, hogy az esketést eszközölt Dr. Kayserling rabbi viszont kijelentené, hogy az ercsii rabbi bizonyítványa alapján eszközölt házasság — ritualis szempontból — szintén semmit.

A mi Löwinger György ő tisztelendőségét illeti, ki — mellesleg mondva — régen te mezőturi rabbi volt, de kit községre erkölcstelen élete következtében hivatalából elűzött, arról értesülünk, hogy ez az uri ember évek hosszú sora óta garázdálkodik a fővárosban és az itteni rabbiságnak számtalan galibát okozott már. Összead, elvászandó boldog-boldogtalant, bizonyítványokat, képesítőket, hechserimet nyakra-főre szolgáltat ki; fődolog, hogy megfizessék; üzelmait azonban oly raffineriával végzi, hogy daczára annak, hogy már számtalanszor akadt dolga a fenytő törvényszéknél, a büntetést mindig kikérülte. Összead például két embert, mihez természetesen nincsen joga, de akiket, eltekintve ettől, sem volna szabad összeadnia, mert törvényes házassági akadályok forognak fenn. Löwinger György ilyenkor reversalist állítat ki magának a házasulandó pár által, hogy Löwinger által figyelmeztetve lett arra, hogy a köntendő házasságnak törvényes ereje nincsen, de a pár mindemellett kérte a megeskettetését. A törvény előtt már most az ilyen házasság csakugyan semmit, és Löwinger csak a fél büntetethetné meg csalás, félrevezetés miatt, úgy ám, de Löwinger nem csalta meg a párt, mert megrmondta előre, hogy az általa köntendő házasság nem házasság. De milyen a rabbiság helyzete egy ilyen házassággal szemben? A rabbiságnak, a házasságot el kell ismernie zsidó rituális házasságnak és ha a menyecske-nek, vagy férjének eszébe jutna később más irányban kötni új frigyét, hivatkozva arra, hogy hiszen a törvény előtt úgy sem házas, a rabbiság semmi szín alatt meg nem esketheti, hacsak ismét ritualiter el nem válnak.

A pesti rabbiság épen most áll egy ilyen esettel szemben, hol egyszerűen nem tud magán segíteni; Löwinger összeadott egy párt, melynek a szebb része, mint azt később a férj nagy fájdalommal tapasztalta, a moralitásnak nem valami magas pontján áll. Az asszony egy szép napon otthagya és elment elébbi férjéhez kis közös háztartásra. A II. férj szemrehányásaira, azzal állott elé, hogy hiszen a második házasság még ritualiter sem házasság, mert első férjétől *nem is kapott válólevelet*. A férj erre kijelentette, hogy ő ezzel tökéletesen meg van elégedve és nem is tekinti többé az asszonyt feleségének. A menyecske erre meghökkent, de közbejött még az is, hogy az első férj hirtelen meghalt, mi az asszonyt arra készítette, hogy az élő férj feleségének tekintse magát, kitől, ha mégis kedve volna újból a Hymen kötelékébe lépni, a válólevelet csak egy nagy összeg árán fogadja el. De hisz nem voltál sosem feleségem, siránkozott a férj, hisz magad mondtad, hogy első férjedtől nem voltál elválva! Dehogy nem voltam, replikázott a menyecske, hiszen — *Löwinger írta a válólevelet*. Löwinger ez utóbbi most még tagadja, de lehet, hogy holnap már elismeri, ha ugyanis meggyőződik az asszony bőkezűségéről. A mi a rabbiságot illeti, az a férjt meg nem esketheti, mert hát az asszony első férjétől mégis kapott válólevelet, de jó lelkiismerettel azt sem mondhatja neki, nem szabad megnősülnöd. Persze, persze, az ilyen eseténél, mint a milyennel most van dolgunk, a fenytő törvény-

*

szék mégis ráteheti Löwinger uramékra a kezét. A felhatalmazás, melylyel az ercsi rabbit félrevezették Deutsch Salamon és atyja állítása szerint, *hamisítva* volt, és reversalist a circumspectus ur ez egyszer nem állított ki magának.

Izraelita, avagy zsidó?

(Levél a szerkesztőhöz.)

A Magyar-Zsidó-Szemle szeptemberi számában »Mózes vallású« cím alatt „Egy tanár“ elpanaszolván, hogy az iskolai értesítőkből és kimutatásokban a zsidó hitű tanulók következetesen a helytelen „Mózes vallású“ kitétellel jelöltetnek meg, azt a kérdést veti föl, hogy az egyedüli alappal bíró „izraelita“ és „zsidó“ elnevezések közül melyiket használjuk?

A tanár ur arra a következtetésre jut, hogy az „izraelita“ elnevezés megfelelőbb, úgy történelmi tekintetben, mint jelenlegi jogviszonyaink szempontjából, s azért hivatalos használatra ezt ajánlja.

Tagadhatlan, hogy az „izraelita“ jelzőnek erősebb történelmi gyökere van mint a „zsidó“ szónak, hogy őseink Palesztinából való kivándorlásuk és az egész föld kerekén történt elszéledésük után és óta majd zsidóknak, majd izraelitáknak neveztetnek, kétségtelenné válik hogy a „zsidó“ és „izraelita“ elnevezés Jákob utódainál a történet folyamában *egyenlő jogosultságot* nyert. Tudjuk ugyanis, hogy a zsidók földje, államéletük első ideje alatt két részre oszlott, t. i. Izrael és Juda országaira. A második államot már mindkét országbeliek alapították, úgy hogy később, midőn a hatalmas Róma világbirodalmában szétszórta őket, majd izraelitáknak, majd zsidóknak, (jaudi, Jude, juif, jewis, zsidó; mind a Juda-szóból) nevezték őket.

Ha már most mind a két elnevezés jogosultan illeszthető reájuk, hagyjuk a pedáns történelmi és nyelvi kutatást, és foglaljunk állást teljesen izlésünk és szívünk sugallata szerint.

Nekem kedvesebb a „zsidó“ elnevezés; az a szó a mihez annyi bánalom, üldözés, megvetés és igaztalan sérelem emléke fűződik, az a szó, a mit magunk között a magunk megismertetésére a legszívesebben és a leggyakrabban használunk, s a melyben mégis tulságos érzékenységünk esztelenül sértést lát, ha idegen ajak keményebben használja.

És csodálatos! ugyanebből a szóból keresztény felebarátunkkal való csendes beszélgetés közben, őszinte barátságot, jóindulatot is kitudunk magyarázni; határozottan jobban esik fülünknek, mint az „izraelita“ név, melynek használatát mindig a palástolt ellenérzülettel, az őszinteség hiányával kapcsolja össze képzetünk a nemzsidókkal eső érintkezésünkben.

A mikor tehát magunk közt majdnem kivétel nélkül zsidóknak nevezük magunkat, semmi értelem sincs abban, miért ne éljünk ugyanezen kifejezés-

sel a nyilvánosság előtt és a hivatalos, a hatósági életben; hiszen ha az „izraelita“ névnek több előkelőséget tulajdonítunk, csak nevetséges önbecézgetést árulunk el! Viszont ha ellenségeink a zsidó névvel bennünket meggyalázni vélnek, vegyük el a sértő szándék élet az által, hogy mi magunk mindig és büszkén és szívesen használjuk ezt a nevet.

Ha egyelőre a hivatalos világ „izr hitközségről“ „izr. anyakönyvi hivatalról“ stb. stb. beszél is, ez nem akadályozhatja meg, hogy a hol a felekezeti megkülönböztetés nem valamely törvényesen megállapított címre vonatkozik, a „zsidó“-t emeljük ki.

Nekem legalább, ha hatóságok előtt, valamely hitsorsosom, megkérdezettvén, magát izraelitának mondja zsidó helyett, mindig úgy tűnik föl, mintha az illető ahhoz a két szóhoz, hogy: *izraelita vagyok*, azt is hozzá mondta volna, hogy: *bocsánatot kérek, de nem tehetek róla . . .* Ellenben ha azt felelem (még pedig tüntetőleg), hogy: *zsidó vagyok*, akkor tessék kérem mindig néhány bátor fölkiáltó jelet odagondolni. !!!

Egy zsidó.

TÁROZA.

NEILA.

Elbeszélés a zsidó népeletből.

III. FEJEZET.

Gróf a cház-n-nál.

A sátor már rég be volt boritva fenyőágakkal; beköszönt a dél is, de Lotti még mindig ott ült a virágok közt, melyeket bokráta kötött, hogy feldiszipte velük a sátrat.

Még mindig dudolgatta a dalt, melyet a gróf előtt énekelt.

Egész nap a Neila-imára gondolt, folytonosan azon járt az esze, hogy Palléry megdicsérte énekét.

Estére az öreg Sór, Efraim és Lotti együtt ültek a sátorban, melyet gyertyák barátságos fénye világított be. A leány néhány virágot tűzött hajába. Efraim nem győzte nézni a gyermeket, és azon tűnődött, hogy valóban csak tizenhárom éves-e Lottika.

A leány nagyon halgatag volt, és ha kérdést intéztek hozzá, szórakozottan felelt.

A vacsora befejeztével, miután az asztali imát is elvégezték, a cház-n odaszólt Efraimhoz:

— Ne próbáljuk meg az új kedusát? Szeretném, ha sikert aratnánk vele. Ugy énekeljünk, mint az erdő madarai?

— Az erdő madarai! ismétlé Efraim ábrándozva.

— Igen, igen, énekeljünk, mondá Lotti.

— Hála Istennek, csak hogy te is visszanyerted hangodat, szólt az atya.

— Velünk dalolsz, Lotti? kérdi Efraim.

— Én nem vagyok Lotti! kiáltja a leány, vadul tekintve maga körül. Nem akarom, hogy úgy hívjanak.

— Hát hogy hívjalak? kérdi a basszista meglepetve, hiszen Lotti a becsületes neved.

— Nevez Neilának! érted? Neilának!

— Mi baja lehet már megint ennek a gyermeknek? dörmögi Sór magában.

Elkezdtek a kedusa próbáját.

A cház n nagy hatást remélt a melódiától, melyet egy átutazó lengyel koldustól tanult meg, kinek egész két hatost fizetett a dallamért.

Ki szerzette a dalt?

Hasztalan volna kutatni.

Ugy terem, mint mikor ismeretlen virág sarjad hirtelen a sziklatömegben; szél vitte oda a termő magot, madár ejtette-e röptében? az a természet titka marad.

Igy terjednek az egyházi dalok is gyakran, és Magyarország valamelyik félreeső falujában ugyanazt a dalt hallhatni gyakran, melylyel a galicziai cház n gyönyörködteti a hiveket.

Sór sokat bajlódott az új melódiával. Hangjegyei nem voltak s csak hallás után énekelte. Efraim is nagyon iparkodott, hogy minél szebben énekeljen. Régi szokás szerint arczához szorította kezét, mert mint megannyi basszista azt hitte, hogy így hatásosabbak a hangok.

Énekeltek.

Egyszerre Lotti elhalgatott és felkaczagott.

Az énekesek is elhagyták a dalt.

A kántor boszusan kiáltott leányára:

— Rossz szellem bánt-e, vagy mi bajod van ma egész nap.

— Jaj, nem énekelhetek nevetemben, kaczagott a leány.

— Miért nem?

— Nézd csak, Efi hogy fogja az arczát! . . . Félt, hogy elrepül?

— Arczomat? kérdi Efraim meglepetve. Hát énekelhetek másképen?

— Hiszen épen azért nevetek, szólt Lotti; aztán hirtelen elkomolyodott. Azt hiszed, mondá Efraimra szegezve nagy szemét, hogy nem énekelhetsz, ha nem szorítod az arczodat? Hiszen nem hangozhatik tisztán a dal, ha úgy elfojtod.

A kontrázó elpirult és halkán felelé:

— Sohasem láttam másképen énekelni. Egyetlen basszista sem énekel másképen.

— Azért mégsem szép.

Efraim elsápadt.

— Ha azt mondd, hogy nem szép, akkor ezen túl elhagyom

— Szabadon fogsz énekelni, igen? kérdi Lotti fénylő szemekkel. Meglásd úgy jobb is, szebb is!

Efraim némán intett fejével.

— Csak nem hallgatsz erre a gyerekre? szó Sór Mendele haragosan. A mióta basszista van a világon, hát mindegyik szorította az arczát. Kérdezd a világ összes basszistáit, és mind ugyanezt fogják mondani.

— Jól van, jó, feleli Efraim Nem törődöm vele Ha leányod mond valamit, biztos lehetsz benne, hogy aranyigazság Megpróbálom majd úgy énekelni, mint ő kívánja Máris kezdem belátni, hogy neki van igaza.

Ujra kezdtek az éneket.

Lotti, ki előbb a férfakkal énekelte, most hallgatott és Efraimra bámult.

A basszista szabadon hagyta arczát, de rosszabbul is énekelte, mint valaha. Ugy érezte, hogy a leány tekintete torkába forrasztja a hangot.

— Bocsáss meg, Mendele, szólt a cház nhoz. Ma nem győzöm többé Valami fojtogatja a torkomat

— Ne légy bolond, Efi!

— Talán holnap jobban leszek

Efi felkelt, és ki akart menni.

Ebben a pillanatban megnyílt az ajtó és magas termetű férfi lépett be a sátorba.

— A gróf, a gróf ur! kiáltotta Lotti.

Csakugyan Palléry gróf volt.

Sór Mendele rémülten ugrott fel helyéről és alázatosan közeledett előkelő vendége felé.

— Miért ijed meg? kérdi Palléry mosolyogva; hiszen ismer és tudja, hogy nem vagyok ellensége . . .

— Oh, gróf ur

— Üljön le, kérem Gondolja, hogy olyan valaki jött, ki még sohasem látott ilyen ünnepi sátrat, és megnézni kívánja . . .

Sór önkéntelenül is leült, de az ijedelem még nem hagyta el. Efraim is megvolt rémülve, és félrehúzódott a sátor zugába. Csak Lotti maradt meg nyugodtan, és mosolyogva nézett a grófra, ki Efraim helyére ült.

— Hát ilyenek a sátraik? szólt Palléry Vallástok parancsolja, hogy bennük lakjatok? Miért? Már elfelejtettem Magyarázza meg!

Sór Mendele csak akadozva tudott felelni Sohasem beszélt ő előkelőbb emberrel, mint a falu

urával Oly zavartan beszélt, hogy végre is Efraim volt kénytelen megadni a felvilágosítást.

— Őseink emlékére lakunk sátrakban, mint a hogy ők is laktak, mikor negyven éven át vándoroltak a pusztában.

— Négyezer éves ünnep! kiáltott fel a gróf. . . Különös egy nép, mely ennyire ragaszkodik elődei emlékéhez.

— Nem ijedtem meg ám a gróf urtól, kiáltja Lotti hirtelen.

— Istenem, hová beszélsz? riad fel Sór ijedten.

— Miért is ijedt volna meg, mosolygott a gróf. . . . Nem vagyok én mumus Hogy is hívják, leányom?

— Neilának! szólt a leány szilárd hangon.

Palléry meglepetve tekintett a gyermekre.

— Ah, én adtam neked e nevet Jól emlékezel, kicsikém

— Sohsem fogom elfelejteni

— Mondja csak, Sór, mit tervez a leányával? kérdi Palléry.

— Ugyan mit terveznék vele? Ha fiu volna, énekest csinálnék belőle, de így mi hasznát sem vehetem hangjának, és ha meghalok, akkor

A megindulás erőt vett hangján.

— Sór Mendele, mondá ekkor Efraim, ne felejtse el, hogy még élek Én nem hagyom el leányodat.

Mindnyájan a szólóra tekintettek.

— Ki az az ember? kérdi a gróf.

— Efi, a mi basszistánk, szólt Lotti.

A gróf fejével bölintott.

— Nyugodt lehet leánya sorsát illetőleg, szólt ezután nyugodtan.

— Hogy értsem, méltóságos gróf ur?

— Gondoskodni fogok a gyerekekről!

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **augusztus végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. szeptember hó 15.) 5649. ellul hó (29 napos) 19., hétfő 20., kedd 21., szerda 22., csüt. 23., péntek 24., szombat (5. és 6. pérek) 25. napja. *Heti-seidra: Niczóvim és Vajélech.*

HIREK.

— **Jubileum.** A makói zsidó hitközség szép ünnepélyre készül. E hó 21-én lesz 25 éve, hogy derék és tudós rabbija *Fischer E. M. Enoch* beiktatási beszédét tartotta a makói templomban. E szép napot az egész község örömmel készül megünnepelni; szeretete és tisztelete jeléül egy 500 frtos *Fischer M. Enoch* alapítványt tesz, melynek kamatait évente makói illetőségű, szemnáriumot végző szegény tanuló nyeri el, A makói községgel a jeles rabbinak nagyszámu vidéki tisztelője és barátja is fogja e napot megünnepelni.

— **Aradról irják lapunknak:** Főrabbinink egy kegyeletes tényéről kívánok megemlékezni. Néhai *Steinhárdt Jakab* főrabbi sirja ugyanis *még mindig jeltelen*, ami nagy mulasztás a hitközség részéről. Most *Dr. Rósenberg Sándor* főrabbi ur vette kezébe az ügynek szorgalmazását s kétségtelen, hogy szokott energiájával keresztül fogja vinni, amit megkezdett. *Steinhárdt 39* évi működésével kiérdemelte, hogy községe emlékövel jelölje meg sirját.

— **Beiktatási ünnepély.** *Perls Armin* dr. kecskeméti főrabbit, kit a pécsi izr. hitközség nemrég választott meg lelkészévé, e hó 17-én d. u. 5 órakor iktatják be hivatalába. A kiváló rabbit, ki a legkitünőbb hirnévnek örvend, hivei nagy ünnepséggel fogják fogadni.

— **Esküvő.** *Jánosi Engl Gyula* országszerte ismert nagyiparos a dohányutczai templomban oltárhoz vezette *Fürst Lenke* kisasszonyt, *Fürst Jakab* fővárosi nagykereskedő leányát. Az esküvő, melyen a szertartásokar *Kohn* dr rabbi és *Friedmann* főkantor végezték, jelen voltak *Wahrmann Mór Chorin Ferencz* és *Krausz Lajos* orsz. képviselők, domonyi *Brüll Miksa* konzul stb.

— **Hirsch báró orosz alapítványa.** Minthogy *Hirsch* báró orosz hirsorsosaink javára adományozott ötvenmillió alapítványát a kormány akadékoskodása folytán visszavonta, a zsidó községek fejei Odessában elhatározták, hogy küldöttséget menesztenek a báró úrhoz, mely kérné, hogy az adományt ne vonja vissza, hanem a kormány támogatásának mellözésével, bizzon meg egy zsidó bizottságot az alapítvány kezelésével. Odessában meg vannak győződve, hogy *Hirsch* báró elfogadja majd a küldöttség javaslatát.

— **Fényes esküvő.** Párisban augusztus 12 én ment végbe *Weiller Lazare* nagyiparos esküvője *Javal* kisasszonnyal, *Javal* képviselő leányával. Tanukként szerepeltek *Spuller* miniszter, *Moncets* tábornok, *Prudhomme*

Sully, az akadémia tagja, és az elnök fivére Carnot mérnök. *Kahn Zadoc* nagyrabbi eskette össze a párt *Javal* lakásán.

— **A király orvosa.** A zsidó orvosok kiváló ügyességét minden korban elismerték, és még azokban az országokban is, hol üldözték hitsorsosainkat, a zsidó orvosok az udvarnál is nagy kegyben állottak. Manapság sem ritkák az oly zsidó orvostudorok, kik fejedelmi kitüntetésekben részesültek. Legujabban *Vivante Leone* dr. római orvost érte az a kegy, hogy Umberto király kinevezte-magánorvosává (*medici di Corte*). Ez a választás ismét bizonyítja, hogy a király mily bizalommal viseltetik a zsidó tudomány iránt.

— **Zsidó követ Siamból.** *Umberto* olasz király a napokban külön kihallgatáson fogadta *Luzatti*. Angelo mérnököt, ki több évig tartózkodott Siamban, hol tekintélyes vagyona tett szert. Mikor visszatért, a miniszterelnök bemutatta ő felségének. *Luzatti*, ki jámbor zsidó, a siami királynak egy titkos iratát hozta Umberto számára. A király megköszönte *Luzatti* fáradozását és behatóan tudakolta, hogy mint élt Siamban.

— **Francia antiszemita kudarcza.** A francia községi választások nagyon kedvezőtlen eredménnyel jártak az antiszemitákra nézve. Az ösmert departementokban kudarcokat szenvedtek, míg a zsidó községtanácsosok száma a „*petit journal*“ szerint két százalékkal emelkedett. Egyes déli kerületekben, melyekben *Drumont* ur nagy reményeket fűzött, a zsidó jelöltek épenséggel tulnyomó többséggel győztek. A választók tüntettek az antiszemiták ellen. Egyáltalában mindenütt belátják már, hogy *Drumont* elvei és tanai mily rosszakaratúak és badarok; még *Algirban* is, mely pedig tanyája az üldözéseknek, több hitsorsosunkat választottak meg. Az antiszemiták ott azt akarták, hogy a héber nyelvű szavazóbárczákat semmisítsék meg, a prefektus azonban nem hajtott a neveltséges óhajra, és utalva az 1870. október 24-iki dekretumra, mely szerint minden benszülött algiri zsidó teljesjogu francia polgár, kijelentette, hogy a héber szavazóczédulák érvényesek és külön tolmácsok alkalmazandók, hogy rögtön lefordítsák őket francia nyelvre.

— **Nagyszerű adomány.** *Friedensburg* boroszlói polgármesterhez a napokban 120,000 márka érkezett melynek adományozója haláláig titkolni kívánja nevét. A nagyszerű adomány kamatai gyámoltalan szegények javára fordítandók, kik legalább tíz év óta laknak Boroszlóban. Az alapító kívánsága, hogy egyes segélyezések ne legyenek csekélyebb 30 márkánál s ne nagyobbak 200 márkánál. Az alapító halála után öt tagu gondnokság neveztesék ki, mely az alapítványt gondozza; az öt tag közül legalább kettő zsidó legyen. Ez utóbbi körülmény, valamint egyéb jelek is arra vallanak hogy a nagylelkű adakozó zsidó.

— **Tizenhatszadzor.** *Tisbonne* szenátor, mint Párisból írják, ama kevesek közé tartozik, kik teljes mértékben birják választóiknak rendithetlen bizalmát

Az idén tizenhatszadzor választották meg *de l' Herault* departement főtanácsának elnökévé.

— **Rabbi az E. M. K. E. közgyűlésen.** Az erdélyrészi közművelődési egyesület a napokban tartotta közgyűlését Szamosújvárott, mely alkalommal felszentelték az egyesület lobogóját. Többek közt a hazai zsidóság képviselőiben megjelent *Klein* Jakab dr. kolozsvári rabbi is, kit a rendezőség udvarias levélben meghívott az ünnepélyre. A jeles lelkész a szegbeverési szertartás alkalmával felszólalt és kiindulva Zakarias prófeta szavaiból „V'hojó l'ész erev jihje ór“ (és lesz estve és lesz világosság) szép beszédben fejtegette, hogy közös sorsa és közös vigasza volt a zsidóságnak és Magyarországnak. Mikor az elnyomatás legnagyobb volt, akkor jött a sötétségre világosság.

— **Károly Lajos főherczeg** vasárnap *Nagyszombat* tartózkodott. Mint a legtöbb városban itt is fogadott küldöttségeket, köztük az orth. izr. hitközség előjáróságát is. Ennek nevében *Fürst* Zsigmond főrabbi üdvözölte ékes magyar beszéddel, melyre a főherczeg kegyesen válaszolt érdeklődéssel kérdezősködve a hitközség viszonyai után.

— **Gyászhir.** A mult hó végső napjaiban temették el Kecskeméten *Swartcz* Józsefet, *Fekete* Józsefnek, a Magyar Szalon jeles szerkesztőjének atyját, ki Ischlben hirtelen elhunyt. A temetésen *Perls* Ármin dr. gyönyörű beszédben méltatta érdemeit a boldogultnak kinek, munkásságát, becsületességét és jótékonyágát magasztalta. (A kitűnő beszéd, mely könnyekig hatotta meg a gyászoló közönséget nyomtatásban is megjelent.)

— **Kiváló iskola.** *Jeruzsalem*ből írják, hogy *Rechbad* basa, a nemrég kinevezett új helytartó a Rotschild-iskolába járattja tíz éves leányát. Az a körülmény, hogy a hatalmas basa, zsidó intézetben küldi leányát, természetesen nagy öröme válik a zsidóságnak.

— **Tizenhatéves zeneművész.** A chicagói „*Herald*“ cz. világlap lelkesedéssel foglalkozik egy ottani zsidó karmester sikereivel. Többek közt írja a lap: „Azok, kik *Frankenstein* A. tanár zenekarának remek hangversenyét valaha hallották, még jobban fognak csodálkozni, ha megtudják, hogy *Frankenstein* karmester még csak 16 éves ifju. A kifejezés bája, a finom árnyalás, melylyel a legnehezebb darabokat dirigálja, félreismerhetlen tehetségre és oly művésziességre vallanak, mely jóval idősebb művészek is becsületére válnék. Zenekara 30 tagból áll, kik a legszebb összhangot fejtik ki. *Frankenstein* egy chicagói szabó gyermeke, és családjának egyedüli zeneművelő tagja. Nagy tökélyre vitte hegedűjátékát, olyan yira, hogy *Berlin*be akarják küldeni teljes kiképeztetés végett. Azonkívül művésziesen fujja a kürtöt és zenekarának bármely hangszeréhez ért. Három évvel ezelőtt, tehát 13 éves korában szervezte a kart, és oly sikerrel vezényelte, hogy a vendéglősök egymással versenyezve szerződtek. Sikerrel próbálkozott meg már a zeneszerzés terén is, de szerzeményeivel nem lépett még a

nyilvánosság elé hanem csak saját és zenek arának mulatságára írta azokat.

— **Zsidók Tunisban.** *Bexio* parancsnok és jelenleg tunisi olasz főkonzul, nemrég emlékiratot terjesztett be a kormányhoz, melyet felvilágosít a tunisi viszonyokról, többek közt kimerítően méltatja helyzetét a zsidóknak, kik majdnem kivétel nélkül olasz alattvalók. A tartományban lakó 25,000 olasz közül — írja *Bexio* —, 5,000 zsidó van. Tunisban, Galettában, Susában, Biser-tában, Mohediában, Gabesben, Gebelben és Ksasban kisebb-nagyobb zsidó községek vannak melyek féltve őrzik szabadságaikat, mikre szerződéseik utján tettek szert, melyeket azonban a hatóságok nem mindenkor respektálnak. A zsidók többsége az ugynevezett „rabszolgáktól“ származnak t. i. azoktól a boldogtalanoktól, kiket a barbáreski uralom alatt valahol elfogtak és rabszolgaságba cipelttek. A rabszolgaság eltörlése után utódaik visszanyerték az eredeti állampolgárságot. Éppen a zsidó elem képezi a mindinkább terjedő kultúra fősánczát; a lakosság minden rétegében, a kézművesek közt is vannak zsidók, kik becsületes munkával keresik meg kenyerüket. Az értelmiségi osztályban első helyett foglalnak el. Tunisban honos az arab közmondás: szorgalmas mint a zsidó. Ez legjobban jellemzi a zsidók szorgalmát. Az arabokkal legjobb egyetértésben élnek és ritkán hallani zsidók és mórok közti súrlódásokról. Annál feszültebb a viszony a 3000 francziával szemben, kik a zsidókban Olaszország bajnokait gyűlölik. Majdnem valamennyi zsidó tud írni és olvasni. A bűnügyi statisztikában elenyésző csekély számban szerepelnek. Iskoláik és menhelyei mintaszertűek. Évek óta nem történt, hogy zsidó ujoncz megszökött volna. Hazafiságuk és honszeretetük minden kétségen felül áll. Ez a hivatalos okmány leghathatósabban czáfolja meg a rágalmat, miket különösen az utolsó időben emeltek a tunisi zsidók ellen.

— **Cremieux emléke.** A francia köztársaság meglehetősen késve tisztelte meg a napokban *Cremieux* dicső emlékét avval, hogy párisi lakházán márvány táblát alkalmazott. Az emléktábla költségeit Páris városa viseli.

— **Messze tájról.** *Párisból* írják a következőket: *Blum* A. rabbi *Los Angeles* délkaliforniai hitközség lelkipásztora a napokban ide érkezett. A texasi kormány ki-nevezte kiállítási biztossá. Mint *Blum* beszéli *Los Angeles*ben 120 tagu zsidó hitközség van, mely kis templommal és jól látogatott iskolával rendelkezik. Mi több, irodalmi kör is létesült a község kebelében. Több keresztény áttért a zsidó hitre; legújában egy fiatal kereskedőn hajtották végre a czeremoniát. *Blum* rabbi *Elsassból* származik.

— **Érdemrendes rabbi.** Németalföld királya ritka kitüntetésben részesítette *Landsberg* dr. mastrichti rabbit, a limburgi konsistorium lelkészét. A németalföldi oroszlánrendet adományozta neki kiváló érdemei elismeréséül. Ugyanezt a rendjelet nyerte el *Salomsohn* almélói kereskedő.

— **Az Alliance Izraelite öröksége.** *Leven Narcisse* az Alliance Izraelite alelnöke, mint már említettük, *Livornóban* járt, hogy ott az ugynevezett *Ascoli-hagyaté*k ügyét rendezze. Az egyezés most már létrejött és a 300,000 lírányi jövedelem fele az *Alliancera* szállt, míg a *livornói* zsidó hitközség a másik felét kapta meg.

— **Zsidók vándorlása.** *Kremencsugba*, mint Szentpétervárból írják, a napokban közel hétszáz zsidó család vándorolt be *Taganrogból* és *Rostavból*. E városok ugyanis a Don kerületben vannak, a honnan a nem ott született zsidókat kiutasították.

— **A czártól kitüntetett zsidók.** *Behrmann* L. a szeptérvári zsidó magániskola igazgatója és *Aholnik*, az *orsai* zsidó népiskola igazgatója a czártól a „diszpolgári“ czímet nyerték.

— **Rabbi a császárnál.** *Vilmos* német császár elzasi utja alkalmával a papságok küldöttségét is fogadta. A zsidó lelkészek képviselőjében *Aron* főrabbi jelent meg a császárnál, ki őt megszólítással tüntette ki.

— **Királyné hitsorsosunknál.** *Rotterdam-ból* írják, hogy *Isabella* spanyol királyné a mult héten ott tartózkodott, és ez alkalommal meglátogatta *Stocois* S. R. spanyol konsult kinél megreggelizett.

— **Földbirtok Galicziában.** *Lewicki* W. dr. a galicziai helyhatóság tisztviselője könyvet írt, melyben a zsidók viszonyaival is foglalkozik. Elmondja többek közt, hogy a zsidók csak 1860. febr. 18-ika óta szerzhetnek fekvő birtokot, ezóta is csak oly zsidók, kik bizonyos fokú műveltségre tettek szert. Az első galicziai képviselőválasztások alkalmával már 68 volt, 1876 ban 289, és jelenleg 305 zsidó választó van a nagybirtokosok közt, kiknek száma 2331. A zsidók tulajdonában 400,000 hold van, ehhez járul 200,000 hold mely zsidó kisbirtokosoké. *Lewicki* nagyon elismerőleg nyilatkozik a zsidókról, kiknek lengyelesítését sürgeti.

— **A tolerancia kiváló aktusa.** *Amsterdamban* *Vilhelmina* koronahercegné születése napja alkalmából, mely augusztus 31-én volt, az előző aap estéjén nagy gyermekünnepélyeket rendeztek, mikben 20.000 gyermek vett részt. Minthogy az ünnepély szombatira esett, a zsidó gyermekeknek még a *maaribima* vagy a *habdalah* előtt kellett volna otthonról távoznok, hogy idejekorán érkezzenek a színházakba, hol a multságokat tartották; erre való tekintettel *Wertheim* A. C. felsőházi tag javaslatára a gyermekelőadás kezdetét esti nyolcz órára halasztották, mert az amsterdami zsidók oly vallásosak, hogy nem bocsátották volna el korábban gyermekeiket. A tolerancia e fényes példája feljegyzésre méltó; konstatáljuk azonban, hogy a zsidók hasonló türelmességet tanusítanak akkor, mikor keresztény ünnepről van szó.

— **Fiui kegyelet.** *Luxemburgban* történt ezélt 11 évvel, hogy az időközben elhunyt *Cahen Hippolyte* beszüntette fizetéseit, és csak 50%₁₀-nyira elégithette ki hitelezőit. A napokban az elhunyt fia, *Cahen Emil* ant-verpeni tekintélyes polgár, hogy atyja emlékét tisztázza, 100,000 frankot fizetett ki a 11 évvel ezélt megrövidített hitelezőknek. — Tudvalevőleg ugyanily tetteért érdemelte ki az általános elismerést *Weisz J. Manó* budapesti ékszerész, ki főnyereményt csinálván, ennek jelentékeny részével (150.000 frt) kielégítette boldogult atyja hitelezőit.

— **Zsidó feltaláló.** *Lutominsky A. D.* hirneves rotterdami philologus, ki már 89 éves, agg kora daczára éveken át munkálkodott egy világírás (pasi-stenographia) feltalálásán, mi most végre sikerült neki. Ez az írás jobb a stenographiánál, és meglehet, hogy nemsokára világszerte ismeretessé lesz. A holland király hizelgő levél kíséretében elismerését fejezte ki az agg tudós irányában.

— **Hirsch Hermann**, a newyorki United Hebrew Charitiesnek 15 éven át volt superintendense meghalt élete 62. évében. *Hirsch* Berlinben született és 20 éves korában vándorolt ki Amerikába, hol kereskedővé lett. A polgárháboru következtében elvesztette üzletét és vagyonát. Newyorkban ismét jóra fordult dolga és *Rice Henry* az U. H. Ch. elnöke megválasztatta superintendensnek, mely hivatalt mindhaláláig viselte.

— **Derék lelkész.** *Bécsben* nemrég installálták *Johanny Emil* dr. új protestans lelkészt, kit a dorotheergassei templomban mutattak be községének. Az új lelkész ezután megtartotta első szónoklatát, melyben az emberek egyenlőségét és testvériségét hangsúlyozta. Utalt rá, hogy nem a forma a lényeges, melyben Istent imádják, hanem a szív, az érzület. Említette *Montefiore* Mózeszt, ki mintaképe lehet a keresztényeknek; szeretet, türelem és a szív tisztasága az igazi kereszténység, mely nem ismer irigységet, boszút, gyűlöletet és türelmetlenséget.

— **Teljes héber-magyar machzór,** *Fürredi* Ignác tanár, ismert nyelvész és hebraista jeles fordításában megjelent. A nagyszabásu munkát lapunk jövő heti számában fogjuk méltatni.

A kigyókultus Judeában.

— Adalék az ó-héberek művelődésének történetéhez. —

Irta: **Steiner Ignác** állami képezdei hitelező Léván.

I. RÉSZ.

(Folytatás.)

Mint említettük, a kigyóbüvölés nagyban üzetett Judeában és a szomszédtartományokban. Miből állott ez? Biztosan megállapítani ezt nem lehet, mert ama bűvészek

épen úgy titkolóztak, mint a napjainkbeliek, vagy talán ezeknél még jobban, mert nem akadt közülök egy sem, ki a nem művész világnak egy „legújabb kiadásu ezermesterrel“ kedveskedett volna. Utalva vagyunk tehát a szentírásra, mely e tárgyról rövid pár szóval, csak úgy mellesleg emlékezik meg. Böngészszük ki eme utalásokat, talán boldogulunk velük.

Ha *Koheleth* könyve csakugyan bezárta a kánont, úgy *Mózes* és e könyv írója közt közel 12 századnyi időköz van, mely hosszu idő alatt egyre járta a kigyóbüvölés. A művészeknek akkor tájt jobb dolguk lehetett, mert a divat nem tette annyira próbára leleményességüket mint napjainkban, a hol a somnambulismus a magnetismusnak, ez megint a hypnotismusnak helyt engedni kényszerült. A törvényhozó beigtatta a tilalmat: **לֹא תַחַשׁוּ** kigyóbüvölést ne üzzetek! Ebből megtudjuk, hogy ilyen szokás nem a ritkaságok közé tartozott, de annak mibenlétéről nem értesülünk. *Jeremiás* e büntetéssel fenyeget: „Ézért kigyókat, viperákat — mond az Ur — küldök, ellenetek, melyeket nem lehet elbüvölni s ezek megmarnak iteket.“ (8, 17.) Ez már egy lépéssel tovább visz, de csak egy lépéssel, mert most már tudjuk, hogy az megbüvölt kigyók nem marnak, de magának az elbüvölésnek eljárása ismeretlennek marad. Világosabb fogalmat nyerünk a zsoltárok könyvéből, a hol mondatik: „Mégők olyan, mint a kigyó mérge, mint a néma viperáé, mely bedugja füleit, mely nem hallgat a bűvészek szavára.“ (A vers zárszakát: „*chöver chavorim mechukom*“ egyelőre fordítatlanul hagyjuk, később még rátérünk. 58, 5—6.) A büvölő tehát a kigyóknak sugott, de ezek néha megtagadták az engedelmességet s a besugást nem fogadták el, minek helyes értelme *Mendelssohn* szerint a következő: Keleten sok bűvész a fiatal kigyónak méregfogait kitorste, azt állítván a nép előtt, hogy az ártalmatlan, mivelhogy varázsszót sugott be neki. De történt, hogy a mester rosszul végezte dolgát s a nézőn kár esett, ilyenkor a bűvész azzal állott elő, hogy veszedelmes állat siket volt s a varázsszót nem hallotta. (L. a commentárt e helyhez.)

Hasonlót olvasni *Koheleth*ben is: „Im jisaóch hanochos beló lochas, ve-én jiszrón lebaal halosón. (10, 11.) E homályos értelmű vers *Luzatto* szerint így magyarázandó: Ha egy kigyóbüvölő neked egy ártatlan állatot bemutat, te így töprenkedhetnél: Ezen kigyó azért szelid, mert a varázsszó fogott rajta; vajjon mart-e volna e kigyó, ha a besugás nem történik? Nem annyiban áll a dolog! A bűvész ismerte már e kigyó ártatlan természetét, ez besugás nélkül sem marna, nincs is érdeme a besugás mesterének. Nyolczféle magyarázatot ismerek e mondatához, de valamennyi közül *Luzatto*é a legtalálóbbs s a mondat constructiójának legmegfelelőbb.

Ilyen alakosság Ázsiában, Afrikában mostani időig üzetik. A szavahihető *Niebuhr* beszél, hogy egy egyptusi ember egy veszedelmes fajú kigyóra bukkant, az ember lehajlott hozzá s néhány a körülülte állók előtt érthetetlen szót sugott neki, mire a borzalmas állat meg-

hunyáskodott és senkit sem bántott. Azonban ilyen ártatlan mulatságot a törvényhozó sem nem tiltott, sem nem tilthatott meg, mert a kigyóbüvölés e neme a közérkölsiségnek nem árt. Hogy Mózes azt mégis tette, szükségkép következik, hogy ama bűvészek fogásaikkal a nép erkölcsi érzékét is elrondították. Hogy történt ez?

A bibliában egy csomó titkos mesterségről tétetik említés; melynek legkevesebbje derítettett ki szószerinti értelmére nézve. Így homályban vagyunk mindjárt a »mechasef« szóval is. A „bűvész“, »bájoló« vagy »boszorkánymester« könnyen van oda vetve, de minő etymologiai, milyen eszmetársítási alapon? Midőn Mózes Pháraó elé dobta a botját s ez kigyóvá lett, a király elhívatta a bölcseket és a mechas-fim-et. Pháraó Mózesben és Áronban első pillanatra kigyóbüvölőket látván, mit tehetett egyebet, mint-hogy ő is e fajta embereket hivatott elé? A szentírás ez értesítése: **וַיִּקְרָא גַם פֶּרְעָה לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְׁפִּים** oda magyarázandó, hogy Pháraó a maga részéről *is kigyóbüvölőket* rendelt maga elé. E szó tehát rokon **עֲכָשׁוּב**-val,*) mely szintén *kigyót* jelent. (A peh betű váltakozott a beth-thel mint **בּוֹר־פּוֹר** szétszórni, az ajin pedig a könnyebb kiejtés okából csatoltatott a szó elé.) Azonban a kigyóbüvölés mestersége sokkal kevésbé jövedelmező, hogy sem az ember magát annak kizárólagosan szentelné, és sokkal alábbvaló, hogy általa magasabb polczra emelkedhetnék. Már pedig Pháraónak udvari bölcsei nagy tekintélynek örvendtek s foglalkozásuk, ugy látszik, állandó volt, a mi más, a kigyóbüvölésnél nagyobbra becsült tehetséget és tehetségkifejtést tételez fel, s ez a jövendő mondás volt. A kigyóbüvölők tehát, valamint a római jósök a mada-
rak röptéből, az általuk megszilidított kigyók mozdulataiból jövendöltek, és ezen szokás Palesztinába valamint egész Kis-Azsiába származott át. A jövendölés e neme a görögöknél ophiomantia**) név alatt volt ismeretes. Hogy mechasfim egyértelmű jövendő mondóval kitetszik Jeremiás e mondásából: **אֵל תִּשְׁמְעוּ** (27, 9—10.) Itt a kassim (mechasfim) a hamis próféták mellé soroltatnak, kik a népet csalfa jövendöléssel ámitják. Mózes, ki Pháraó udvaránál nevelkedett, jól ismerhette e népámitók üzelmeit, tudta, hogy ezek alkalmasak az egyéni és családi boldogság feldulása, sőt az állami rend felbontására is*) innét tehát az a kérielhetlen szigor, midőn parancsolja: Mechasef hó techaje! (II. Móz. 22, 17.)

Dánielről mondja a szentírás, hogy tiszszeresen felültulta a chartumim- és asofimot. Mik lehettek ezek? A **חֲרַטְמִים** szót Mendelssohn után valamennyi bibliafordító „jelképítő-jelmagyarázóval“ adja vissza. Azonban

*) Zsoltár 140, 4. **שָׁנְנוּ לְשׁוֹנֵם כְּמוֹ נַחֵשׁ חֲמַת עֲכָשׁוּב**

) Talán a görög ophis rokon a héber **אֶפְסָה-vel (kigyó).

*) Az első zsidó állam bukását löbnyire az álpróféták s jövendőmondók okozták, kik a népet s a királyt szerencsével biztatva, a békére intő Jeremiás akaratának ellenére, folytonosan a chaldeusok ellen tüzeltek. (Jerem. 27, 11—15.)

e felfogás sem a szónyomozás, sem a tapasztalat által nem igazoltatik, mert **חֲרַטְמִים**, mint azt a „Szombati Ujság“-ban (I. évf. 27. sz.) kimutattam, héberül nem más: iszák, tarsolya. Nebuchadnezar jelképítőkat nem foglalkoztathatott, mert az ő országában inkább az ékirás volt honos, és ha mindazáltal udvaránál jelképítőkat alkalmazott, bizonyára nyugtalanító álma után nem azokhoz fordult magyarázat végett, vagyis helyesebben mondva: az álom kipuhatólása végett. És mégis mondja Dániel könyve: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְקָרָא לְחֲרַטְמִים וְלַאֲשָׁפִים** (Dániel 2, 2.) Utóbbiakról, a chaldeusokról, tudjuk, hogy mint csillagjósok váltak ki, nem tévedünk, ha az elébbi bármat is ugyane kategóriába helyezzük s a jövendőmondók közé számláljuk. Ezeknek tanácsára a királynak csakugyan szüksége volt. Ha már most az **עֲכָשׁוּב** szóval rokon **כֶּשֶׁף** mint imént kifejtettük, kigyó-jóst jelent, szükségkép következik, hogy az előző chartumim és asofim szókban szintilyen alapfogalom rejlik. A király minden áron bizonyost akart tudni, azért a magasbeli csillagokat s porban csuszó-mászó kigyókat akarta megkérdezteni.

(Folytatása következik.)

נֶאֱדָר נִיע זֶה בִּילְלִיג

וַיֵּא יַעֲמַצְט קֶאֱנָן מֵאֵן בַּעֲקָמְמֵן: 9-טֵהִילִיגֵעַ מַחֲוֹרִים אִיבֶר-
זַעֲמַצְט 3 גֹּלְדִי, אֵין לֵינֹוֹאֵד פֵּיין 4 בִּין 5 גֹּלְדִי, 4-טֵהִילִיגֵעַ
פִּיר רִיָּה וַיִּוִּכ 1.20 בִּין 1.80, אֹוֵנֵאֵרִישׁ אִיבֶרזַעֲמַצְט מִיֵּם
אַלְלֵעַן פִּיוֹטִים פִּיר יַעֲדֵעַ סִינֵאֵגֵעַ פֶּעֲרוֹעֵנֵדְבֵאֵר 3 גֹּלְדִי,
צֹוִיִּטֵהִילִיגֵעַ 1 גֹּלְדִי, 2-טֵהִילִיגֵעַ אֵהֵעַ אִיבֶרזַעֲמַצְט 30 קֶר/
3-טֵהִילִיגֵעַ פִּיר ס גֵּאֵנֵעַ יֵאֵהֵר 40 קֶר, 2-טֵהִילִיגֵעַ גֵּרֵאָסֵעַם
פֶּאֶרְמֵאֵט 50 קֶר, סִידוֹרִים פֶּאֶן 10 בִּין 25 קֶר, אִיבֶרזַעֲמַצְט
פֶּאֶן 30 בִּין 50 קֶר, אֵין סֵאֵמֵמֵט- אֵדֶר בֵּינֵ-אֵינֵבֵאֵנֵד פֶּאֶן
פֶּל' 1.50 בִּין 15 גֹּלְדִי, מִלִּיתִים גֵּרֵאָסֵעַ פֶּאֶן 2 בִּין 4 גֹּלְדִי, גֵּאֵן
פֵּינֵעַ פֶּאֶן פֶּל' 5 בִּין 15, זִידֵעַ-מִלִּית פֶּאֶן פֶּל' 5 בִּין 15 גֹּלְדֵעַ,
שׁוֹפְרוֹת לֵיכֵט צֹום בִּלְאֹועַן פֶּאֶן 2 בִּין 6 גֹּלְדִי, סִפְרֵי תוֹרָה אֵלֵט
פֶּאֶן 50 בִּין 100 גֹּלְדִי, נֵיֵא פֶּאֶן 120 בִּין 200 פֶּל'. — גֵּאֵלְדֵעַ-
שׁוֹטִקֵעַ מַעֲנַטֵעַל, פֶּרְכַּת, הוֹפֵה, פֵּיין אֹוִסֵעַפֶּיהֵרֵט, בִּילְלִיגֵעַ.
— אֹוִנֵעַרֵעַ אֵרְבֵּיֵט וַוֹאֹרְדֵעַ אֵין דֶּר בּוֹדֵא-פֶּעֲסֵמֵר אֹוִים-
שׁמַעֲלֹוֹנֵג מִיֵּם דֵּעַם עֵרֵסֵמֵעַן פֶּרִיֵין דֶּר גֵּרֵאָסֵעַן מַעֲדֵאִילְלֵעַ
אֹוִסֵעַצִּיכֵנֵעַט.

STERNBERG & Co.

Budapest, Rombachgasse 16.

Pályázat.

A **b.-kulai** izr. anyakönyvi kerületben jövő 1890. évi január 1-én betöltendő és évi **1000** (ezer) forint fizetés, — **200** (kétszáz) forint lakbér, — a magas miniszterium által szabályozott — és a kerület által megállapított stólaris illetményekkel javadalma-

zott **rabbi- és anyakönyvvezetői állomásra** ezennel pályázat nyitattik.

A rabbi teendői közé a helybeli izr. népiskolában teljesítendő hitoktatás is tartozik.

Magyar és német próbaszónoklat tartása megkívántatik, ehhez azonban csak a meghívottak bocsájtatnak; de utiköltségek megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Pályázni szándékozók sziveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket f. évi szeptember hó végéig alulírt elnökséghez beküldeni.

Bács-Kulán, 1889. évi augusztus 15-én.

Krausz Bérnáth

kerül. jegyző.

Dr. Strasser Lajos

kerül. elnök.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Vácikörut 14, szemben az Andrássyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezekedik a cég jó hírneve.

== Szombaton és ünneppanapon zárva. ==

Tánczmulatság otthon,

könnyű szerrel, még kevésbé vagyonos családoknál is rendezhető. A legújabb mechanikai szalon-hangszer a **Phönix**, mely egész zenekart pótol, kellemes hangja és erős zenéje folytán, családi estélyeknél, táncz-zenére különösen alkalmas és valódi élvezetet nyújt. Ezen hangszerrel bárki, habár zenéről semmi fogalma sincs, a legszebb dalokat, a legújabb tánczdarabokat tudja eljátszani. Össze nem téveszhető az eddig ismert Ariston és más ilyenmü hangszerekkel, melyeket zeneteljeség és hang tekintetében a Phönix messze túlszárnyal. A Phönix érczből készített, elpusztíthatatlan kótákkal bir, melyek nemcsak egyes részeket, hanem teljes zenedarabokat, egész keringőket és négyeseket képeznek. Változtatott zenedarabjai nagyon pontosan és eredetien vannak rendezve, melyek a legnagyobb igényeknek is megfelelhetnek, sőt egyes dalokat, operarészleteket oly eredetiséggel ad vissza, mely mindenkit csodálatra ragad. A „Phönix“ változatokkal játszható, ennél fogva tánczdarabok erősebb hanggal, dalok halkabban, operák rezgő változattal játszhatók rajta. Ennél fogva a Phönix mindenütt kedveltséget vívott ki magának. A hangszer bővebb leírása képes hangszerkatalogusomban található. A megjelent zenedarabok jegyzéke kívánatra rendelkezésre áll.

Ez alkalommal van szerencsém ajánlani saját készítményü mindenféle néven nevezendő hangszerekből dusan felszerelt raktáromat. Mindennemü hangszerek és zenélő művek javítása pontosan teljesítettik. Ócska hangszerek cserébe is elfogadtatnak.

Ujjonnan megjelent ragy hangszer-árjegyzékem kívánatra ingyen és bérmentve megküldetük. — Harmonikáról szóló képes árjegyzék külön kiadásban.

STERNBERG ÁRMIN legnagyobb hangszerkészítési telep

főraktára: Budapest, VII., Kerepesi-ut 36. szám a. A „PHÖNIX“ egyedüli fő-elárusítója.

Ifj. Nagel Ottó

könyvkereskedése **Budapest, Muzeum-körut**, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlott népiskolai tankönyvek:

Módszeres tornatanítás, I. Népisk. tornagyakorl. irták HORVÁTH F. és JUHÁSZ GY. Ára 40 kr.
Népiskolai földrajz. Irta: BARNA J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára 20 kr.
Népisk. földrajz. Irta: BARNAI J. f.öv. tan. II. r. a népisk. V. oszt. szám. Kem. kötet ára . . . 20 kr.
Népisk. földrajz. Irta: BARNA J. f.öv. tan., III. r. a népisk. VI. oszt. szám. Kemény köt. ára . . . 20 kr.
Magyarország története párhuzamos alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteti tanterv alapján, irta BARNA J. főváros tanító. Harmadik kiadás. Kemény kötet. 30 kr.
Népiskolai számtan. I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, irták VIRÁG JÓZSEF és WALTER K. f.öv. tanítók. Kemény köt. ára . . . 15 kr.
Népiskolai számtan. II. rész a népiskolák III. osztálya számára, irták VIRÁG JÓZSEF és WALTER K. f.öv. tanítók. Kemén köt. ára . . . 20 kr.
Népiskolai számtan. III. rész., a népiskolák IV. osztálya számára. Irták VIRÁG JÓZSEF és

WALTER K. fővárosi tanítók. Kemény kötésben ára 20 kr.
Népiskolai számtan. IV. rész. a népisk. V. és VI. oszt. számára. Irták VIRÁG J. és WALTER K. f.öv. tanítók. Kemény kötésben ára . . . 40 kr.
Az egyenletek megfejtése népszerű modorban. Irta SCHWARZ M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára . 40 kr.

Német nyelven:

Leitfaden zum richtigen Denken, Srechen und Schreiben, irta FLESCHE M. f.öv. tanító. I. Theil, für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára . . . 30 kr.
Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, irta FLESCHE M. f.öv. tanító II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára 30 kr.
 Az itt elősoroltakon kívül valamennyi iskola-könyvek általam beszerezhetők. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek.

☛ Kimerítő könyvtárjegyzékek kívánatra ingyen s bérmentve.

LÖWY M. E. FIA kiadásában megjelent:

(Király-utca 1. sz.)

Első teljes héber-magyar Machzór. Ünnepi imádságok izraeliták számára, magyar fordította **Füredi Ignác**, a budapesti orsz. izr. tanítóképző intézetnél a magyar nyelv és irodalom tanára,

Füredi tanár ur magyar fordításával megjelent „**Első magyar-héber Machzór**“ első megjelenésénél szaktekintélyek által hozott bírálat, ezen, kiadásomban mostan megjelent új, teljes Machzór kiadására is alkalmazható! „A héber szövege hiteles fordítása hű és nagyon sikerült és minden tekintetben megfelelő“ A mostan megjelent Machzór az előbbi kiadótól a **נסח** által, azaz **imádságok sorrendje, a hogy azok egymásra következnek**, eltér. Az első kiadás Machzór csakis azon imádságokat tartalmazza, melyek az új ritus szerinti istentiszteletnél alkalmazhatók; jelen kiadás pedig egy **teljes Machzór, mely négy kötetben** **”ה” és ”כ” ünnepek imádságait teljesen és pontosan tartalmazza.** Ezen Machzór a zsinagógák- és izraelita imaházakban régi ritus szerinti istentiszteletre van szánva.

Tévedések mellőzése végett felkérjük mindazokat, kik ezen »teljes Machzór«-ra reflektálnak, sziveskedjenek megrendelésüknél pontosan megjegyezni, hogy ezen »négy kötetes teljes Machzór, magyar fordítással« kívánják.

Ezen teljes Machzór következő kiadásokban és árakban kapható, és pedig: 4 elegáns félvászonkötésben, ára 3 frt, 4 elegáns egész vászonkötésben ára 3 frt 50 kr., 4 diszes egész vászonkötésben aranymetszettel és dús aranyozással relief táblákban 4 frt.

Ünnepi imádságok. Magyar fordítással Füredi Ignác tanártól, két kötetben az új ritus szerinti, istentisztelet használatára. Ára 2 félvászonkötésben 2 frt, 2 egészvászon kötésben 2 frt 50 kr., 2 egészvászon reliefkötésben 3 frt.

Kilencz részes héber-német Machzór. Ára jól kötve 3 frt, 3 frt 50 kr. és 4 frt, **nagyon finom safiánbörökötésben** 7 frt.

Négy részes héber-német Machzór a két főünnepekre. Ára 1 frt 30 kr., 2 frt és 2 frt 50 kr., **nagyon finom safiánbörökötésben** 3 frt 50 kr.

Azonkívül megjelentek kiadásomban különféle **olcsó kiadások** Machzór, Imakönyvek, **Techinek nők számára** stb.

Selyem és gyapjú **Talészim, arany szegélyek, Tephilin, aranyhimzések** templomi berendezésekhez, mindig **dus választékban és jutányos árakban** raktáron vannak.

Ujonnan megjelent iskolai tankönyvek:

Deutsch Henrik: „Izrael könyörgései.“ Ezen imakönyvnek 16-dik ujonnan átdolgozott és bővített kiadása épen most jelent meg.

Ezen új kiadáshoz szerzőnk: Kis héber magyar szótár“-át, mely, az oktatáshoz majdnem nélkülözhetlen, is kinyomtattuk és kitűnően jól **egészen vászonba köttettük.** Annak daczára az eddigi árt nem emeltük fel. Ára mint eddig csak 60 kr.

ארשת שפתים Héber hangoztató és olvasókönyv. Irta **Schütz Manó.** 14-dik javított kiadás (Épen mostan megjelent.) Ára kötve 20 kr.

Schütz Manó: Héber fall olvasó- és példatáblák. (Eddigi ára 2 frt 80 kr.) most 2 frt.

ספר בראשית Mózes első könyve, magyarra fordította **Reich Ignác.**

Eddig legjobb megjelent fordítás. Ára kötve 36 kr.

ספר תהלים Zsoltárok, magyar fordítással **Stern Mór**-tól az izr. tanítóképző inrétet tanára Ára kötve 70 kr.

תולדות ישראל Bibliai történet, szó szerinti magyar és német fordítással, Magyarosította **Zsengeri Samu,** Ára kötve 50 kr.

Biblia történet módszeres kapcsolatban, a hit- és erkölcstan eleméivel, írta **Halász (Fischer) Nándor.** Ára kötve 40 kr.

Más kiadásban megjelent tankönyvek általam megszerezhetők.